

Література:

1. Бурдые П. Практический смысл / Пер. с фр. А. Т. Бикбов, К. Д. Вознесенская, С. Н. Зенкин, Н. А. Шматко; Отв. ред. пер. и послесл. Н. А. Шматко. СПб. : Алетейя, 2001. 562 с.
2. Bernstein B. Class and Pedagogies: Visible and Invisible / Halsey A.H., Lauder H., Brown Ph., Wells A.S. (eds.) // *Education: Culture, Economy, Society*. New York: Oxford Univesity Press, 1997. P. 59–79.
3. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162-167.
4. Тюльпа Т. М. Соціокультурне середовище вищого педагогічного навчального закладу як умова успішної соціалізації студентської молоді. *Наукові записки ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 3. С. 45–48.
5. Нечитайло И. С. Изменение общества через изменение образования: иллюзия или реальность? : монография. Харьков : ХГУ «НУА», 2015. 552 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-76>

**ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Немченко Ю. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Швидкоплинний процес оновлення технологій і впровадження наукових досліджень повсякденне життя, оновлення виробничих процесів значною мірою визначають рівень конкурентоздатності економіки країни. У таких умовах здатність освітньої системи реагувати на новітні виклики, та визначає рівень ефективності та конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяв формуванню інформаційного суспільства та використанню ІКТ у всіх сферах життя й, зокрема, в системі освіти. Це сприяло формуванню умов для

реалізації таких освітніх принципів, як індивідуалізація навчання, особистісно-орієнтований підхід і диференціація навчального процесу, розширенню змісту освіти, підвищенню інтенсивності й результативності навчання загалом [1, с. 7]. На початку 2000-х років, дистанційна освіта, поряд з очною, вечірньою, заочною та екстернатною, почала розглядатися як одна із форм навчання [2]. Під поняттям дистанційна освіта розуміли індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Досвід використання дистанційної форми навчання дав змогу виявити ряд позитивних рис, а саме: гнучкість, модульність, паралельність, технологічність, економічність, соціальна рівність, висока якість, трансформація ролі викладача та студента. Водночас, використання дистанційної форми навчання не дозволяло реалізувати лабораторно-дослідницький підхід у навчанні.

В умовах світової пандемії класичні університети задля продовження освітньої діяльності в умовах дотримання соціальної дистанції вимушені були швидкими темпами освоювати технології віддаленого навчання. Це потребувало перегляду структури навчального процесу, шляхом розподілу його на технологічно зумовлені блоки, які використовують традиційні, дистанційні форми навчання та електронні й мобільні технології обміну даними. Це дозволило говорити про реалізацію *змішаної форми навчання*.

Науковці мають різні погляди, щодо визначення поняття «змішане навчання». Одні з них під цим поняттям розуміють цілеспрямований процес набуття знань, умінь та навичок студентами в освітніх установах різного типу в рамках формальної освіти. Частково, навчання здійснюється у віддаленому режимі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій і технічних засобів навчання, які використовуються для зберігання й доставки навчального матеріалу, реалізації поточних контрольних заходів, організації навчальної взаємодії між суб'єктами навчального процесу (консультації, обговорення) та під час якого має місце самоконтроль студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання. Інший підхід до поняття змішаного навчання виходить за рамки навчальних закладів і поєднує різні варіанти форм і методів організації формального, неформального, інформального навчання, а також самонавчання, що здійснюється для досягнення особою заздалегідь визначених

навчальних цілей. Такий підхід більшою мірою зорієнтований на індивідуальні інтереси здобувача знань і орієнтується на концепцію «Life Long Learning» – навчання упродовж усього життя.

Попри розбіжності у формулюваннях і визначеннях поняття змішане навчання, дослідники одностайні, що до розуміння того, що КТ виконує не лише транспортну, накопичувальну роль, а й забезпечує навчальну взаємодію між учасниками навчального процесу. В умовах змішаного навчання у викладача, крім звичних, з'являються додаткові функції: розробка педагогічного сценарію, проведення онлайн-заходів, віддалених консультацій. Активність викладача стає більш насиченою та різноплановою порівняно з роботою у звичайній аудиторії.

Світовий досвід використання технології змішаного навчання виокремлює ряд моделей, а саме: ротаційну, flex-модель, self-blend, віртуально збагачену модель, кожна з яких має свою структуру, інструменти взаємодії та співвідношення застосовуваних компонентів. Формат змішаного навчання поєднує методи електронного навчання й очного навчання під час якого використовується велика кількість різноманітних навчальних технік і підходів.

Практика використання такої форми навчання поставила перед освітянами завдання переглянути зміст навчання й розподілити його для навчання в умовах різних умов. Так було сформовано чотири блоки:

1) режим online-зустрічей (вебінар) – для загально огляду (настановне заняття), обговорення результатів самостійного вивчення теоретичного матеріалу та виконаних завдань або підведення підсумків;

2) режим «самостійного навчання» (offline) – для ознайомлення з теоретичним матеріалом із різних джерел, виконання практичних завдань та відправка звітів про виконану роботу;

3) режим аудиторного заняття (в лабораторії) – для відпрацювання практичних навичок, проведення наукових, навчальних, технологічних експериментів;

4) та застосування валідних систем контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів.

Незалежно від того заняття відбувається в аудиторії чи дистанційно, технології змішаного навчання дають можливість поєднувати різні підходи і способи подачі матеріалу, застосовувати різні види робіт з різними групами одночасно. Серед переваг використання змішаної форми навчання дослідники акцентують увагу на трьох основних моментах: доступність освітніх послуг, ефективність навчального процесу та зниження витрат. Доступність полягає в тому, що студент самостійно опрацьовує частину навчального матеріалу й може

працювати з альтернативними відкритими освітніми та інформаційними ресурсами. Змішане навчання більш ефективне, ніж аудиторне чи дистанційне, оскільки заняття мають більш глибоку методичну розробку; студенти використовують прикладний інструментарій для самостійної навігації й пошуку матеріалу з навчальної теми; моніторинг витрат часу, дозволяє коригувати навчальний процес та роботу для окремого учня. Такий підхід дозволяє оптимізувати витрати на використання приміщень, розробку та виготовлення видаткових матеріалів, поліграфічних посібників та підручників.

Використання системи змішаного навчання дозволяє створити більш комфортні умови як для студента так і для викладача, змістити акценти під час аудиторних занять на важких моментах навчального матеріалу і дати можливість студенту автономно у зручному темпі самостійно дослідити частину рутинного матеріалу. Такий підхід відкриває можливість для більш глибокого вивчення окремих питань із використанням широкого кола інформаційних ресурсів, які значною мірою перевищують список основних інформаційних джерел. Використання ІКТ дає змогу застосовувати командні форми роботи, реалізовувати навчальні та прикладні проекти, що значною мірою формують практичні навички студентів, мобілізує набуті знання для вирішення прикладних завдань, мотивує до навчання. Долучившись до вирішення прикладних завдань, студент набуває практичних навичок пошуку й аналізу необхідної інформації, синтезу отриманих даних, формує вміння планувати свою діяльність та відповідально ставиться до доручених завдань. Серед переваг, які описані в роботах [5, 6] варто назвати такі: студент вчиться готуватися до заняття; підвищується мотивація студентів; зміщується акцент на поглибленому навчанні; зростає ефективність використання часу; підвищується гнучкість навчання; забезпечується автоматизація обліку досягнень кожного студента; розширено засоби діагностики; забезпечується вищий рівень інтерактивності у навчанні; створюється можливість організувати командне навчання; процес навчання не обмежується за рамки аудиторного заняття; раціонально використовуються часу та коштів на транспорт.

Серед факторів, які стримують впровадження змішаного навчання варто назвати: *технічні* (недостатній рівень оснащення сучасними засобами ІКТ та доступністю до швидкісного каналу інтернету); *небажанням* деяких учасників навчального процесу опановувати сучасні ІКТ; *організаційні* проблеми; *методичні* (необхідність більш активно «перемикати» режими навчальної діяльності – прослуховування текстів (відео) / практичні вправи / діагностичні блоки);

Оскільки у вищій школі основною формою навчання є самостійна робота студента з навчальним матеріалом, змішане навчання стає інструментом, який дозволяє частину навчального матеріалу перемістити в онлайн-середовище, вивільнивши аудиторний час для відпрацювання практичних навичок й умінь, які потребують фізичної присутності викладача й студента. Змішане навчання, використовуючи всі переваги дистанційної форми навчання, забезпечує умови для доступу до навчального контенту і взаємодії з викладачем у зручний час, з дотриманням особистого темпу і траєкторії розвитку.

Література:

1. Петухова Л. Є. Актуальні питання формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів / Л. Є. Петухова, О. В. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 1. – С. 7-11. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2011_1_3
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
3. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
4. Коротун О. В. Методологічні засади змішаного навчання в умовах вищої освіти / О. В. Коротун // Інформаційні технології в освіті. – 2016. – Вип. 3. – С. 117-129. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2016_3_11
5. Phil Bickerton. 7 Reasons Blended Learning is The Future of Training. January, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trainingstation.walkme.com/7-reasons-blended-learning-future-training/>
6. Tom Vander Ark. 10 Reasons Teachers Love Blended Learning. Sep 10, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.huffingtonpost.com/tom-vander-ark/10-reasons-teachers-love-_b_894222.html
7. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології і засоби навчання_ – 2016. – Т. 54, вип. 4. – С. 1-18. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2016_54_4_3